

cognition and reflection of the environment. Therefore, during the independent work, the cognitive processes in the student's mind are paid great attention.

Competence approach is directed at forming the future teachers' basic competence during the training period. A student must not only study and acquire linguistic information but also will learn to use it rationally in different situations of professional communication.

On the basis of scientific literature analysis, the conclusion is drawn about the importance of these approaches and necessity of their usage in the process of students-philologists' teaching.

Key words: *independent work, pedagogical approaches, personality-oriented approach, action approach, cognitive and communicative approach, competence approach.*

УДК: 378.147:316.774-057.875

В. В. Костюк

Запорізький національний університет

ПОРТФОЛІО У ПРОФЕСІЙНІЙ ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ОСВІТІ

У статті розглядаються особливості використання портфоліо у професійній журналістській освіті. Запропоновано види портфоліо та структуру кожного з них. Матеріали, зібрані в портфоліо, відображають інформацію про студента, його навчальні, професійні, наукові досягнення, накопичений досвід соціального життя, міжособистісні контакти, інтереси. Подається також самооцінка власної діяльності, плани в обраній професії, шляхи й засоби їх реалізації. Обґрунтовано важливість застосування портфоліо як педагогічної технології і як засобу, що закладають основи гармонійного професійного розвитку фахівців, сприяють творчій самореалізації студентів-журналістів і їх прозорому входженню на сучасний ринок праці.

Ключові слова: *педагогічні технології, професійна підготовка, журналістська освіта, портфоліо, навчання, практика, методика викладання у вищій школі.*

Постановка проблеми. Технологія професійної підготовки журналістів постійно вдосконалюється, адже суспільні трансформації потребують нового підходу до фахової діяльності як педагога вищої школи, так і спеціаліста медіасфери.

Якби процес формування фахівця являв собою безпосереднє засвоєння особливостей професійної діяльності, не виникало б потреби в методиці викладання відповідних дисциплін. Достатньо було б скласти рекомендації типу: що треба знати і чому навчити. Звичайно, без переліку знань і вмінь у цій справі не обійтись. Однак, чому так буває: студенти одного і того самого професора чи доцента, навіть за умови успішного проведення лекцій чи практичних занять, виявляють різний рівень засвоєння навчального матеріалу?

На наш погляд, основною причиною цього є не невміння студента вчитись, а складність його особистісної структури, що не враховується в навчальному процесі. Однією з причин такого стану є те, що викладачі факультетів журналістики не готові до професійної діяльності, оскільки не

мають досвіду педагогічної роботи. Саме тому з метою власного психологічного захисту вони розширюють теоретичну частину прикладної журналістики. Отже, навчально-виховний процес у вищій школі потребує таких методик, які б сприяли впровадженню особистісного підходу до студентів. Вважаємо, що портфоліо є однією з таких педагогічних технологій, використання яких дає можливість студенту ефективно планувати й оцінювати процес та результати власного навчання.

Аналіз актуальних досліджень. Семантика цього іншомовного слова – «портфель для зберігання окремих сторінок документів, креслень тощо, а також зразків робіт митця» [4, 1129]. Цим терміном ще в епоху середньовіччя називали альбоми, папки, в яких були зібрані творчі досягнення художників, архітекторів, представників інших видів творчої діяльності. Сьогодні портфоліо в активному вжитку фотографів, модельєрів, візажистів, рекламистів, дизайнерів.

Метод портфоліо увійшов у нашу методичну скарбничку із США, де був започаткований у вісімдесятих роках минулого століття. Відповідно до затверджених у 2008 році Міністерством освіти і науки України «Загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень у системі загальної середньої освіти» портфоліо було запроваджено в якості інструменту оцінювання навчальної діяльності учнів. Свідченням активного впровадження цього методу в навчальну практику є і реалізація Проекту Ради Європи в Україні – Європейське мовне портфоліо.

Вітчизняні й зарубіжні вчені досліджували різні аспекти функціонування методу портфоліо як у загальноосвітній, так і вищій школі. Особливості впровадження портфоліо як засобу оцінювання навчальних досягнень і розвитку учня розглядали О. Глазова, Т. Полонська, А. Фасоля. Використання методу портфоліо в навчальній діяльності студентів різних напрямів підготовки обґрунтували М. Кадемія, О. Луніна, О. Лучанінова, Н. Подлужна.

Незважаючи на масив наукових розробок з означеної теми, єдиного підходу до визначення суті поняття немає. Тому в умовах так званої «портфоліоманії» цей метод уважають і способом фіксації, накопичення й оцінки індивідуальних досягнень студента (школяра) за певний період навчання, і робочою файловою папкою, в якій зібрано інформацію щодо досягнень та набутого досвіду того, хто вчиться. У свою чергу Є. Галицький, Дж. Пейп і М. Чошанов вважають технологію портфоліо не тільки формою контролю та оцінювання навчальних досягнень, але й засобом формування критичного мислення шляхом виконання системи завдань і осмислення їх результатів [1; 2].

Актуальною проблемою на сьогодні є пошук шляхів використання портфоліо у вищій школі, враховуючи специфіку напрямів підготовки та спеціальностей.

Мета статті – визначити особливості застосування портфоліо у професійній журналістській освіті.

Виклад основного матеріалу. За нашим переконанням, успішне вирішення проблеми організації журналістської освіти неможливе, якщо воно опиратиметься на вимоги її відповідності тільки характеру професійної діяльності майбутнього фахівця. Технологічно добре підготовлений журналіст при відсутності широкого кругозору, глибокої ідеологічної та моральної основи не може бути професіоналом. Тому «...професійна освіта – це не тільки передача певних фактів, знань і методик. Це процес навчання моральних норм, завдяки яким професійні стандарти вище власних інтересів професіонала» [3].

Портфоліо надає можливість фіксувати всі аспекти повсякденної праці студента-журналіста, що допомагає тому, хто вчиться, і тому, хто вчить, наочно побачити результати як спільної, так і індивідуальної роботи, порівняти власні успіхи з роботою інших, а також визначити нові цілі та способи їх досягнення. Отже, портфоліо одночасно виконує декілька завдань, зокрема: відстежує професійне зростання студента, дає можливість зіставити власну траєкторію руху з успіхами однокурсників, формує здатність долати перешкоди і труднощі, допомагає сформулювати уявлення про власне «Я», сприяє розкриттю творчого потенціалу особистості.

Як свідчить практика, найбільш доцільними на факультеті журналістики є такі види портфоліо: предметне; практико-орієнтоване (портфоліо практики); професійне.

Предметне портфоліо фіксує індивідуальні досягнення студента у процесі вивчення ним певної навчальної дисципліни. До нього входять навчальні матеріали, результати успішності за весь період вивчення курсу, самостійні, індивідуальні роботи. Наприклад, портфоліо з дисципліни «Теорія і методика журналістської творчості» включає в себе такі документи: конспекти лекцій із відповідними помітками й напрацюваннями тих, хто вчиться, аналіз прочитаної до практичних занять літератури, курсову роботу, матеріали із засобів масової інформації, що ілюструють певну тему, відгуки про роботу в обласному архіві (як джерелі інформації журналіста), пресрелізи відвіданих заходів, створені студентами і надруковані в пресі матеріали певного жанру.

Усе це передбачає планування студентами як навчальної, так і науково-дослідної діяльності, формує в них уміння організувати свій час і думки, глибоко занурюватись у процес пізнання.

У ході роботи ми дійшли висновку, що ефективно використання портфоліо можливе за умови індивідуального підходу до кожного студента. Невипадково після аналізу записів портфоліо ми давали додаткові індивідуальні завдання для окремих студентів, деякі завдання пропонували виконати декілька разів, наприклад, написання творів різних жанрів, пошук варіантів заголовків для друкованого ЗМІ та інтернет-видання тощо. Усе це сприяло реалізації потенціалу студентів, їх активному творчому самовиявленню.

Портфоліо практики. Згідно професійних стандартів вищої освіти, журналістська практика – обов'язкова складова навчального процесу. Вона забезпечує поєднання теоретичної підготовки майбутніх журналістів з їх практичною діяльністю в засобах масової інформації, сприяє формуванню творчого ставлення майбутнього спеціаліста до журналістської діяльності, визначає ступінь його професійної здатності й напрям медійної спеціалізації.

Практична діяльність студентів у засобах масової інформації базується на професійних знаннях, опирається на певний теоретичний фундамент, закладений у виші. Під час практики під безпосереднім керівництвом досвідчених працівників редакції і під контролем з боку викладачів кафедри студенти роблять свої перші кроки як журналісти, набувають професійних умінь. Професійні вміння – це знання в дії, результат їх використання в реальній практичній дійсності.

Формування й удосконалення професійних умінь і навичок – це процес, що триває протягом усього періоду навчання у вищому навчальному закладі, а потім у ході самостійної професійної діяльності. Ми вважаємо, що саме портфоліо – це той метод і засіб, який сприяє найбільш ефективній організації практик студентів-журналістів, у ході яких формуються фахові вміння й навички. Портфоліо практики не тільки систематизує доробок кожного студента, а й виявляє його рівень навченості, професійні інтереси, недоліки в знаннях і на підставі цього дає можливість проектувати індивідуальний освітній маршрут.

Для тих, хто навчається на факультеті журналістики Запорізького національного університету зі спеціальності «Журналістика», систему професійної практики становлять такі її види: навчально-ознайомлювальна практика без відриву від навчання (II, III, IV семестри); навчально-ознайомлювальна практика з відривом від навчання (після першого курсу);

навчально-виробнича практика (після другого, третього курсів, сьомий семестр); переддипломна практика студентів п'ятого курсу.

Згідно з такою системою, діяльність студентів поступово ускладнюється від курсу до курсу залежно від мети і завдань навчання на кожному етапі професійного формування, ступеня теоретичної підготовки, а також самостійності майбутніх журналістів у процесі творчої діяльності, рівня загального розвитку й індивідуальних можливостей.

У портфоліо фіксуються назви редакцій засобів масової інформації, зі специфікою діяльності яких студент-практикант ознайомився, а також перелік створених ним матеріалів із визначенням жанру та інших вихідних даних (де і коли опубліковані чи прозвучали в ефірі). Тексти журналістських матеріалів також подаються окремим файлом.

Якісний аналіз портфоліо практики дає можливість визначити не тільки інтерес до того чи іншого виду ЗМІ, але й рівень практичних умінь щодо роботи над різними жанрами. Оцінювання змісту такого портфоліо студента відбувається після завершення кожної практики. Традиційно це проходить у формі презентації, захисту або співбесіди, яка проходить під керівництвом викладача кафедри, що відповідає за проведення практики. Завершується робота над портфоліо практики під час захисту творчої роботи бакалавра.

Кваліфікаційна робота бакалавра – це підсумок входження студента у специфіку журналістської діяльності, це звіт перед собою і державою про рівень засвоєння як теоретичної бази, так і набутих практичних умінь і навичок із фаху. Студентська наукова робота бакалавра – це завершене, науково обґрунтоване і логічно викладене дослідження, обов'язковою складовою якого є журналістські матеріали (газетні та журнальні публікації, теле-, радіоматеріали або матеріали електронних видань) випускника за всі роки навчання чи спеціально підготовлені до захисту. Під час захисту такої роботи презентація матеріалів портфоліо практики дає можливість аналізувати досягнення автора й засвідчити перед державною екзаменаційною комісією про його готовність до професійної діяльності та подальшого навчання. На такі презентації-захисти запрошуються редактори регіональних мас-медіа, журналісти-практики, що дає можливість їм не тільки висловити власні думки щодо творчого доробку бакалаврів-випускників, але й придивитись до них як потенційних працівників ЗМІ.

Факультет журналістики ЗНУ пишається тим, що найкращі його представники працюють у провідних ЗМІ країни та зарубіжжя – близького й далекого. Це свідчить як про потужний потенціал студентів, так і про належний рівень фахової підготовки у вищому навчальному закладі. Закінчивши

бакалаврат, студент-журналіст, маючи в своєму портфоліо сім різноманітних практик, повністю підготовлений до професійної діяльності в медіа.

Усі матеріали портфоліо практики та значна частина з предметного переносяться у професійне портфоліо, активна робота над яким здійснюється на п'ятому курсі. У процесі вивчення курсу «Чинники успішного працевлаштування» випускники освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліст та магістр формують такий вид портфоліо, метою якого є привернення уваги роботодавців і виокремлення власних конкурентних переваг. Це завершальний етап роботи за такою технологією, саме тому в ньому відображаються успіхи й досягнення студента-фахівця впродовж усього періоду навчання в університеті. Таке портфоліо не є обов'язковим, і тому воно формується всіма випускниками, але оприлюднюється за бажанням студента.

Портфоліо складається із двох частин: перша – перелік досягнень студента за певною формою, друга – комплект документів (грамоти, сертифікати, посвідчення тощо), журналістських матеріалів, які засвідчують ці досягнення. Вважаємо, що основними розділами професійного портфоліо повинні бути такі:

1. Про себе.
2. Мої досягнення.
3. Я у навколишньому світі.
4. Інформація про працевлаштування.

У першому розділі подаються анкетні дані, контактна інформація, фото.

Другий розділ містить, зокрема, такі дані: навчальна діяльність (освіта – який вищий навчальний заклад закінчив, спеціальність, спеціалізація, наявність додаткової освіти; у яких курсах, програмах, семінарах, тренінгах, олімпіадах, стажуваннях із фаху брав участь; рівень володіння іноземною мовою та комп'ютером); наукова діяльність (участь у наукових конференціях, тематика виступів на цих заходах); професійна діяльність (співпраця зі ЗМІ – час і місце практики, перелік матеріалів, що опубліковані чи прозвучали в ефірі).

Інформацію про громадську діяльність у студентські роки розміщуємо у розділі «Я в навколишньому світі». Тут також варто написати про коло своїх інтересів, наявність автомобіля та посвідчення водія.

Останній розділ являє собою звернення до роботодавця, де висловлюються бажання автора портфоліо щодо посади й колективу, в якому б він хотів працювати. Вважаємо, що до цього можна додати думки про бачення ролі і місця журналістики в сучасному житті та власні перспективи у професійній діяльності (житті).

Висновки. Отже, портфоліо (як технологія і як засіб) у системі журналістської освіти забезпечує творчу самореалізацію майбутніх творчих працівників мас-медіа, є ефективним способом оцінювання професійних компетенцій студента-журналіста і його прозорого входу на ринок праці, а також сприяє подальшому гармонійному професійному розвитку спеціаліста. Перспективним напрямом подальшого вивчення проблеми є створення для кафедр журналістики критеріїв оцінювання портфоліо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галицких Е. О. Диалог в образовании как способ становления толерантности: Учебно-методическое пособие / Е. О. Галицких. – М. : Академический проект, 2004. – 240 с.
2. Пейп Дж. С. Учебные портфолио – новая форма контроля и оценки достижений учащихся / С. Дж. Пейп, М. А. Чошанов // Директор школы – 2000. – № 1. – С. 75–82.
3. Фукуяма Ф. Що таке соціальний капітал? / Ф. Фукуяма // День. – 2006. – 17 жовтня.
4. The Oxford Encyclopedic English Dictionary / ed. by Pearsal J., Trumble B. – New York : Oxford University Press, 1996. – 1766 p.

РЕЗЮМЕ

В. В. Костюк. Портфоліо в професійному журналістському освітанні.

В статті розглядаються особливості використання портфоліо в професійному журналістському освітанні. Предложені види портфоліо, їх структура. Матеріали, зібрані в портфоліо, відображають інформацію о студенті, його навчальних, професійних, наукових досягненнях, досвіді соціальної життя, міжособистісних контактах. Подається також самооцінка власної діяльності, плани на вибрану професію, шляхи їх реалізації. Обґрунтована важливість застосування портфоліо як педагогічної технології і засобу, які закладають основи професійного розвитку спеціалістів, сприяють творчій самореалізації студентів-журналістів, їх прозорості входу на сучасний ринок праці.

Ключевые слова: педагогічні технології, професійна підготовка, журналістське освітання, портфоліо, навчання, практика, методика викладання в вищій школі.

SUMMARY

V. Kostyuk. Portfolio in professional journalistic education.

In the article the research of the peculiarities of the use of portfolio in professional journalistic education is made, which brings something new in the native method of teaching. In our methodological treasury it entered in the eightieth of the XX century from the USA. Firstly the method of portfolio was used at general school – since 2008, by the regulation of Department of education and science of Ukraine, it is acknowledged as an instrument of evaluation of students' achievements. Present days portfolio is actively used at higher school. The analysis of theoretical researches of native and foreign research workers show the variety of their opinions on the role and place of portfolio: it is considered as the method of fixing and evaluation of achievements of student, portfolio, as CV (civil information) of a young specialist before an employer. The use of portfolio in professional journalistic education testifies the introduction in educational process of higher school of method, which helps in introduction of the personality approach to the students.

There are different types of portfolio (subject, practical portfolio, professional) and structures of each of them. Materials, collected in portfolio, represent information about a

student (application information, pictures), his educational, professional, scientific achievements (what educational establishment graduated from, speciality, specialization; presence of additional education; in what courses, programs, seminars, trainings, olympiads took part; level of domain a foreign language, computer; scientific activity; collaboration with mass media, list of ready and published materials in the media), accumulated experience of social life (what social work executed), interpersonality contacts, interests. Here is also present a self appraisal of own activity, plans in a selected profession, ways and instruments of their realization (it can be addressed to the employer, in which the desire of author is described in relation to position and collective in which he wants to work). The importance of application of portfolio as pedagogical technology and like an instrument, that mortgage bases of harmonious professional development of specialists, helps in creative self-realization of students-journalists and their transparent entrance to the modern trade of job is grounded.

Perspective direction of subsequent study of the problem is creation for the departments of journalism the criteria of evaluation of portfolio.

Key words: *pedagogical technologies, professional preparation, journalistic education, portfolio, studies, practice, teaching method at higher school.*